

Kiváltságos végrendelet. Az a körülmény, hogy az örökhagyót a bevonulás után mindjárt hazabocsájtották a katonai szolgálathól és ázután csak 1915. évi május hó második felében vonult újra be csapatához — ha való volna is — nem teszi érvénytelenné az alaki és anyagi kellékeknek egyébként megfelelő kiváltságos végrendeletet. P. I. 1300/922.

Valorizáció. 1. Késlekedés a perindítással. a) Állandóan visszatérő kijelentés az ítéletekben, hogy a hitelező tartozik a pénzromlás veszélyét viselni azon időtartamra, amíg a keresetet, bár követelése esedékes volt, még nem indította. Hogy ez a tétel is csak — Grosschmid kifejezésével élve — „goromba igazság”, amely nem bírja az elvi tulhajtást, jellemzően mutatja a Kuria P. II. 6315/1924. sz. ítélete, amely egy 1918-ban esedékesse vált követelés ügyében keletkezett. Adós a követelést folytonos ígérgetések után 1923. április 30-án eredeti összegében kifizette. Felperes a kifizetést jogfenntartással fogadta el és a pert a külömbözet erejéig 1923. szept. 12-én meg is indította. A budapesti kir. ítélőtábla az 1918. szept. 30-iki érték szerinti valorizáció felét ítélte meg és a Kuria ezt az ítéletet helybenhagyta, mondván, hogy „jogtalanul is gazdagodnék alperes, hogy ha a folytonos halasztgatásai és új megbízások ígéretei által hitegetett felperest az 1923. évi április hó 30-iki fizetéskor pusztán 46.834 korona és 89 fillér névértékű összeggel végleg kielégíthette volna“. Az ítélőtábla a perindítási késedelem kimentésére utal a felperesnek függőségi viszonyára, továbbá, hogy alperes újabb megbízásokat ígért felperesnek és felperes „üzleti összeköttetéseinek fenntartása reményében számlájának rendezését megokoltan tartotta tüggöben és így követelésének behajtása végett erőlyesebb lépéseket nem tett“. A logikailag korrekt dogmatika helyett az életismeret, a küzködő ember helyzetének méltányoló megértése szól az ítéletről, amit örömmel üdvözlünk.

b) E gazdagodással szemben nem hivatkozhatik alperes a felperesi igény érvényesítésének késedelmére, mint jogvesztő hatásmulasztásra; mert felperes már 1916. évi április 11-én felhívta alperest a teljes hátralék kifizetésére, ezt a felhívást utóbb még két ízben megismételte; alperes pedig ennek ellenére kilenc évig késett még a tarlozás névértékének kifizetésével is; ennek a mulasztásának következményeit pedig a szerződéshez hű felperesre nem háríthatja. P. IV. 5243/924.

c) **Árverési vételár.** Felperesek az alperesek, mint a vételár befizetésével késedelmes árverési vevők ellen több éven át sem újabb árverést nem kértek, holott ahhoz a m. kir. Kuria VII. sz. polgári döntvénye alapján joguk volt, sem pedig más joglépést nem vettek foganatba, a kár keletkezésénél önmaguk is közrehatottak, holott annak enyhítését korábbi fellépésükkel mindenesetre elérhették volna:

a m. kir. Kuria úgy találja, hogy ebben az esetben a kárviselés megosztásának van helye és épen azért s arra tekintettel, hogy mindkét félnek a vétkeisége egyarányunak mutatkozik, a peres felek között a kár viselését fele-fele részben osztotta meg, mihez képest alpereseket a hátralékos vételár értékkülönbözetének csakis fele részében, vagyis 50 százalékban marasztalta. P. V. 3711/924.

2. Fedezeti vétel — valorizáció. Azok közül a szabályok közül, amik stabil valuta mellett tökéletesen helyesek, de a pénzromlás idején alkalmazhatatlanná válnak, meg kell említeni a fedezeti vétel körüli gyakorlatot. A kártérítést követelő felperest sokszor ütötték el igényétől azzal az érveléssel, hogy saját maga okozta kárát, amikor elmulasztotta a kár megelőzését vagy apasztását fedezeti vétel megkötésével. Arra nem gondoltak, hogy a fedezeti vétel megkötésével előálló ártöbblet, illetve a fedezeti vételt eszközölőnek az ártöbblet befektetéséből eredő megtérítési igénye is valorizálás alá esik. Ma már e tekintetben is tisztult a gyakorlat, de azért érdemes feljegyezni, hogy a Kuria a fedezeti vétel (részvény) meg nem kötésére alapított kifogást azzal utasította el, „mert ha a felperes akkor fedezeti vételt eszközölt volna, az akkori árfolyam valószínűs értéktől (valorizált) összegének megtérítése az alperesre nézve most jóval terheesebb lenne, mint a papírok ezidőszerinti megszerzése“. P. IV. 3645/924.

3. Koronára átszámított valutatartozás valorizálása. A megállapított tényállás szerint alperes a per tárgya szemet 1921. június végén tovább eladta, ugyanakkor tartozott volna tehát annak vételárát is a felperesnek megfizetni. 1921. évi június végén a cseh korona árfolyama 3·625 ezredet tett ki és így a felperesnek járt $5664 \times 3 \cdot 625 = 20532$ magyar korona. Minthogy alperes ezt az összeget a lejáratkor nem fizette ki és ekként vétkes fizetési késedelembe esett, a korona időközi leromlásából előálló különbözetet, amely a lejáratától a tényleges fizetésig felmerülendő, alperes szintén viselni tartozik. P. IV. 3722/1924.

4. Eltérő valorizáció különböző alperesek ellen. Köteles részszerrel terhelt örökösök és hagyományosok egy része ellenében a Kuria teljes valorizációt ítél meg, a másik rész ellen, akik „tulnyomórészt olyan vegyes tárgyakban részesedtek az örökagyótól, amelyek maradandó értéket nem képviselnek és a használat folytán rendszerint megsemmisülnek“ 25 százalékos valorizációt ítél meg. (P. I. 7383/1922.) Ujabb adalék a valorizációnak a személyre és az eset konkrét fedezetére való tekintetére.

5. Vétkesség és valorizáció. Jogilag érdektelen, de pszichológiailag érdekes a Kuria P. VII. 5988/924. sz. határozatának alapul fekvő eset. A Kuria megállapítja, hogy alperest, aki ellen a tábla 50 százalékos valorizációt ítél meg, nem terheli a fizetési késedelmet meghaladó vétkeség, annál kevésbé, mert az elsőbíróságok egymással ellentétes határozatokat hoztak és így egyáltalán nem volna helye valorizációnak, de „a felebbezési bíróságnak a megítélt kötbérvételestől való valorizációja tekintetében tett ítéleti rendelkezése azonban — ily irányu alperesi panasz hiányában — a Pp. 503. §-ának rendelkezéséhez képest érintetlen volt hagyandó“.

Ez az elmaradt panasz nyilvánvalóan dokumentálja, hogy a marasztalt alperes igazságosnak és méltányosnak találta azt a valorizációt, amely a Kuria ítélete szerint „jogilag“ nem áll meg. Az alperesnek a maga tehervállásával súlyosított objektív nézete talán a Kuriát is meggyőzheti, hogy a „fizetési késedelmet meghaladó vétkesség“ megkivánása nem teljesen igazságos.

6. **Kölcsön nem esik valorizálás alá.** A készpénz kölcsönügyletre vonatkozó magánjogi szabályok, de a nemzetközi magánjogi elvek értelmében is, a kölcsön keletkezése és lejárta közötti időben a visszatérítendő pénznem értékében beállott változásokkal, jelesül pedig az időközi elértéktelenedéssel járó kockázatot azonban rendszerint a hitelező viseli, hacsak azt szerződéses kikötéssel adósára át nem hárította. Ugyde a felperes, akinek már az ügylet kötése idején, vagyis az 1922. év június havában, a magyar korona értékének fokozódó esése ismerete mellett érdekében és módjában állott volna magát a kérdéses veszély ellen biztosítani, a pénz időközi elértéktelenedésével bekövetkezhető kockázatot az alperesre át nem hárította, miért is keresete alaptalan. P. IV. 4610/924.

7. **Közszerzemény valorizációja.** A közszerzeményi vagyon, ha a természetben való megosztás nem lehetséges, az arra jogosultaknak abban az értékben szolgáltatandó ki, amellyel ez a vagyon a közszerzemény felosztásakor birt; ez a szabály azonban csak akkor egyezik meg az igazságosság elvével, ha a megosztandó vagyon értékmérőjéül szolgáló pénz, mint törvényes fizető eszköz belső értékében, amely vásárló erejében nyilatkozik meg, idő folyamán a teljesítésig változatlan marad; ellenkező esetben a megosztás idejében volt értékösszeg szerint a pénz vásárló erejének jelentékeny mérvű csökkenése folytán e csökkenéssel arányban felemelendő. Mindazonáltal ebben az esetben sem hagyható figyelmen kívül a követelő félnek esetleges mulasztása, amely miatt az adós helyzete nem súlyosbítható azzal, hogy ez viselje a pénz leromlásának teljes hátrányát. A meg nem támadott ítéleti tényállás szerint az örökhagyó a felperesek kiskorúságában 1904. évben halt el, az elsőrendű felperes ezt követőleg 1913-ban, a III. rendű felperes 1909-ben lett teljes koruvá, mégis a keresetet csak 1922-ben tették folyamatba. P. I. 1231/924.

8. **Köteles rész teljes valorizációja extraneus heres ellen.** A kir. Kuria tekintettel arra, hogy a 2-od és 3-ad rendű alperesek *nem egyszersmind kötelesrészre jogosultak, hanem az öröklési kapcsolaton kívül esnek, mérséklésre okot nem talált s a 2-od és 3-ad rendű alpereseket a fenti 782 aranykoronának megfelelő 13,294.000 koronában marasztalta el.* P. I. 359/923.

Az ingatlan vagyonértékemelkedésén felül ugyancsak a heres extraneusre hivatkozással ítélt meg teljes valorizációt. P. I. 1941/924.

9. **Hagyomány valorizálása.** „Arra, hogy az örökhagyó a gazdasági viszonyok eltolódása dacára is csak a végrendelet szerinti összegekben kívánta a felpereseket részesíteni, nem lehet következtetni egymagában abból a tényből, hogy végrendeletét haláláig nem változtatta meg.“ A valorizáció fokára feloldást rendel. P. I. 3977/924.

Külföldi joggyakorlat.

Külföldi jogesetek a szerzői jog köréből. Amerikai Egyesült-Államok. Egy newarki nagy áruház radio-leadó állomást szerelt fel. Ott koncerteket adott. Egy zenemű szerzője, kinek művét az állomás leadta, a Copyright Act — a szerzői jogi